

господарювання, підвищення рівня конкурентоспроможності українських ринкових структур до рівня розвинених зарубіжних країн.

Перелік використаних джерел:

1. Абрамов В.Л. Мировая экономика : учеб. пособие / В.Л. Абрамов. – [3-е изд.]. – М. : Дашков и К°, 2006. – 312 с.
2. Брегеда А.Ю. Основи політології : навч. посіб. [Електронний ресурс]. / А.Ю. Брегеда. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К. : КНЕУ, 2000. – 312 с. – Режим доступу : <http://studentbooks.com.ua/content/view/125/78/>
3. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності : підручник / О.П. Гребельник. - К. : Центр навч. л-ри, 2004. – 384 с.
4. Дідківський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посіб. / М.І. Дідківський. – К. : Знання, 2006. – 462 с.
5. Закон України про зовнішньоекономічну діяльність [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
6. Закон України "Конституція України" від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
7. Одягайло Б.М. Міжнародна економіка : навч. посіб. / Б.М. Одягайло. – [2-ге вид., випр. і доп.]. – К. : Знання, 2006. – 407 с.
8. Письмаченко Л.М. Державне управління зовнішньоторгівельною діяльністю в Україні : регулювання та контроль : монографія. – Донецьк : Тов. "Юго-Восток, Лтд", 2008. – 366 с.
9. Рыночная экономика : учеб. пособие. – [2-е изд., доп. и испр.]. – М., 1995. – 224 с.

УДК 334.73

JEL R 11

СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МАЛИХ ФОРМ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Кальченко С.В.

к.е.н, доцент

Таврійський державний

агротехнологічний університет

Постановка проблеми. У результаті реформування колгоспно-радгоспної системи остаточно сформувалася категорія сільськогосподарських виробників, для яких аграрне виробництво є важливим, хоча і не єдиним джерелом грошових надходжень. Для переважної більшості господарств даного типу метою є забезпечення прийняттого рівня добробуту родини; одним зі складників цього процесу є сільське господарство. Цей факт принципово відрізняє представників дрібнотоварного сектору аграрного виробництва від вітчизняних і зарубіжних фермерів, які функціонують винятково на товарних засадах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ефективного функціонування особистих селянських господарств як складника системи аграрного виробництва знайшли своє відображення в працях В.П. Горьового, В.С. Дієсперова, В.К. Збарського, Ю.П. Макаренка, Т.І. Яворської та ін. Водночас недостатньо дослідженими, на нашу думку, залишаються шляхи адаптації зарубіжної практики управління розвитком малих аграрних формувань до вітчизняних економічних умов.

Формування цілей статті. Метою статті є вивчення перспектив застосування світових методів управління розвитком суб'єктів малого аграрного підприємництва до особистих селянських господарств.

Виклад основного матеріалу. Оскільки значна кількість членів особистих селянських господарств розглядає власну активну економічну діяльність як вимушений

засіб, реакцію на незадовільний стан соціально-економічної ситуації на селі, то, на нашу думку, недоцільним є автоматичне перенесення закордонних моделей регулювання соціально-економічних процесів в аграрній сфері у вітчизняні умови.

Як відмічає Т.М. Полушкіна, сучасні системи впливу держави на розвиток сільського господарства в розвинених країнах Заходу традиційно включають два основних компоненти: інституційний та інструментальний. «Перший знаходить своє відображення в діяльності органів, що займаються розробкою і проведенням заходів з регулювання виробництва і ринків. Другий являє собою постанови, регламенти і програми, на основі яких регулюючі органи реалізують на практиці основні положення аграрної політики за допомогою різних методів та інструментів» [5].

Одним з напрямів підвищення конкурентоспроможності виробництва є створення кооперативних об'єднань. Зокрема, кооперативи відіграють важливу роль у сільському господарстві Іспанії, об'єднуючи дрібних і середніх фермерів. У цілому на кооперативні організації припадає 10% ВВП країни. Вони діють в основному в сільському господарстві, але також у фінансовій сфері, промисловості, будівництві житла, оптовій і роздрібній торгівлі.

Співробітник Дослідницького інституту в галузі соціальної економіки та кооперації Ауреліо Галан зазначив, що "кооперація найбільшого поширення набула в сільському господарстві, об'єднуючи дрібних і середніх виробників". Ішлося в основному про "переробку продукції землеробства і тваринництва". Членство в кооперативах також дозволяє фермерам купувати техніку, добрива та хімікати, користуватися послугами агрономів і ветеринарів за пільговими цінами [1].

Проблема уникнення монопольного диктату посередників є інтернаціональною для дрібних сільгоспвиробників. Таким же універсальним виявляється і розв'язання даної проблеми, а саме створення системи кооперативних організацій, які надають своїм членам відповідних послуг. Дуже цінним є практичний досвід країн, що приєдналися до ЄС та успішно розвивають аграрне виробництво. Одним з таких прикладів є державна політика польського уряду.

Для поліпшення професійного рівня осіб, зайнятих у сільському господарстві Польщі, передбачена державна підтримка навчальної діяльності як державних, так і приватних установ та організацій. Тематика навчання включає: вивчення мінімальних вимог на відповідність особи до проведення сільськогосподарської діяльності, економіка й управління у сільськогосподарському виробництві, популяризація нових напрямів сільськогосподарської діяльності з метою пошуку отримання вищих доходів; організація належних умов утримання тварин та охорона навколишнього природного середовища [7].

Досить важливим, на нашу думку, є вивчення проблем розвитку аграрного сектору, з якими зіштовхуються країни пострадянського простору, де тривалий час існувала аналогічна вітчизняній колгоспно-радгоспна система сільськогосподарського виробництва із мінімальним впливом особистого сектору. За сучасних умов ці країни активно реформують сільське господарство, проте в кожній з них простежуються специфічні відмінності.

Окремо слід виокремити специфіку державної політики щодо розвитку селянських господарств, яка здійснюється в Республіці Білорусь, де урядові інститути відіграють визначальну роль у формуванні соціально-економічних відносин. Згідно з чинним законодавством, "особисте підсобне господарство громадян – це форма господарсько-трудової діяльності, яка заснована на використанні земельних ділянок, які перебувають у приватній власності, у довічному спадковому володінні, а також такі, що передані в оренду для ведення особистого підсобного господарства" [3].

З метою розвитку та підтримки особистих селянських господарств, а також для сприяння зростання рівня зайнятості та добробуту населення, яке займається виробництвом сільськогосподарської продукції, білоруським урядом було затверджено "Програму розвитку особистих підсобних господарств громадян на 2011–2015 рр".

Проте, як зазначалось учасниками Республіканського семінару "Удосконалення виробничого обслуговування особистих підсобних господарств і розвиток кооперації дрібних виробників", що проходив у Пінському краю 2013 року, вона є морально застарілою. Зокрема, голова Плещіцького сільського виконавчого комітету М. Боричевська, відмічаючи надзвичайний ступінь уваги до розвитку селянських господарств з боку держави, вказує на зміну пріоритетів у життєдіяльності сільських жителів. Відбувається процес зміни генерацій, причому люди похилого віку вже не здатні до повноцінної виснажливої фізичної праці, а молодь у переважній більшості намагається знайти інший заробіток [2].

Позитивний досвід розуміння важливості з'ясування кадрового питання для стратегічного розвитку аграрного сектору демонструє влада Китаю, де нині триває розбудова національної економіки. Необхідною умовою успішного реформування аграрної галузі було стимулювання підприємницької активності широких селянських мас при збереженні з боку держави певних контрольних функцій, які здатні запобігати негативним тенденціям, що виникають при перерозподілі майнових об'єктів.

Для виконання поставленого завдання необхідно було забезпечити такі умови: наявність гнучкої державної політики у сфері регулювання аграрного бізнесу, що враховує інтереси всіх учасників господарських процесів на рівні конкретного регіону; створення механізму інтеграції суб'єктів аграрного підприємництва в бізнес-суспільства для спільного виконання соціально-економічних завдань; відповідність техніко-технологічного та інформаційного забезпечення галузі сучасним стандартам.

Як зазначає директор Інституту Східної Європи і Середньої Азії Чжоу Синьчен, реформа вивела аграрний сектор із застою, допомогла йому вступити на шлях спеціалізації і підвищення товарності. У селі з'явилися підприємства, створені за ініціативою селян, – волосно-селищні. Вони створили нові робочі місця, сприяючи тим самим розв'язанню проблеми зайвої робочої сили в сільському господарстві, підвищенню життєвого рівня селян, модернізації сільського господарства, а також розвитку реформи в цілому [6].

Як зазначає В. Мілосердов, у Китаї власність відокремлена від землекористування, продається право користування землею, тобто оренда. Платне землекористування на основі оренди забезпечує повну свободу і самостійність господарювання на землі. Оренда не руйнує глибинних основ економічного ладу, не змінює всього устрою сільського життя, а еволюційним шляхом забезпечує розвиток статусу господарюючого суб'єкта, формує самостійних господарів-партнерів з ринкових відносин і створює передумови економічної рівності всім товаровиробникам за умов багатокладності [4].

Досвід вітчизняних майнових трансформацій свідчить, що подібні перетворення активізують корупційні процеси в економіці, які виникають унаслідок невідповідності нормативно-правової бази, що діє, та економічних реалій, що сформувалися. Вітчизняна практика реформування майнових відносин в аграрній сфері є підтвердженням того, що переклад даного питання з господарської в політичну площину тільки посилює негативний ефект.

На думку Д. Хауса, відправною точкою побудови інституційного середовища для китайського села є оптимізація сільської інфраструктури, підвищення якості життя на селі, розширення спектру послуг, що надаються, серед них інформаційного характеру. При цьому слід забезпечити надання селянам можливості участі і контролю в питаннях формування і здійснення регіональної державної політики [8].

Проте впровадження подібної моделі господарювання допускає наявність відповідних фахівців, здатних не тільки здійснювати виробничу діяльність на принципах механізації і автоматизації, але й уміти самостійно створювати складні конструкції на основі міжгосподарських об'єднань. Вказані навички допускають наявність у сільгоспвиробників відповідної кваліфікації, яку можливо отримати тільки за допомогою держави.

Проблема професійної відповідності китайських аграріїв новим умовам є достатньо серйозною і вимагає глибокого вивчення. На думку Сююнь Гонг і Ке Шанг, які розглядали дане питання в гендерному аспекті, для чоловічої частини населення найдоцільнішою є

професійна підготовка в технічному напрямку (електрик, зварювальник, слюсар), а для жіночої – в аграрному напрямку (агрохімія, дослідження сортів і порід тощо). Вибір обумовлений як традиціями, що історично сформувалися, так і специфікою організації господарської діяльності в дрібнотоварному секторі [10].

Крім того, надання освітніх послуг у сільській місцевості перешкоджає відтоку молоді, яка може набути професійних навичок, не виїжджаючи до міста. Можливість швидкого застосування здобутих знань і вмій не тільки якісно поліпшує рівень практичної підготовки фахівця, але й пред'являє вищі вимоги до самого процесу навчання, відсіваючи зайве і залишаючи необхідне для ефективного ведення господарської діяльності. Зважаючи на той факт, що під час реформування аграрного сектору в Китаї земля як основний засіб виробництва продовжує залишатись у розпорядженні общини, перерозподіляючись між її членами, можна дійти висновку, що поліпшення кадрового забезпечення зберігає село як соціально-адміністративну спільність. Отже, основою модернізації китайського аграрного сектору в сучасних умовах є збереження села як базового складника процесу формування інституційного середовища і оптимізації системи кадрового забезпечення.

Висновки. Розвиток сільського господарства може стати основою відбудови регіонів, постраждалих унаслідок конфліктів. Запорукою успішної реалізації відповідних проектів є системний характер, тобто комплексне впровадження заходів в економіці, соціальній сфері з дотриманням чіткої системи контролю за витраченими ресурсами. За сучасних умов забезпечення інноваційного розвитку дрібних господарств, стимулювання перетворення натуральних виробництв на товарні має стати одним з основних напрямів державної політики в аграрній сфері. Світова практика свідчить про необхідність диференційованого підходу до визначення характеру та напрямів функціонування особистих селянських господарств. Заходи державної політики в аграрному секторі мають враховувати, що саме особисті селянські господарства є основою розбудови сільських територій.

Перелік використаних джерел:

1. Кооперация по-испански: спасение средних и мелких производителей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// prodmagazin.ru/2013/09/02/kooperatsiya-po-ispanski](http://prodmagazin.ru/2013/09/02/kooperatsiya-po-ispanski)
2. ЛПХ. На пути к белорусской Fonterra [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.agriculture.by/archives/6093>
3. О личных подсобных хозяйствах граждан : Закон Республики Беларусь от 11.11.2002 г. №149–III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nb.by/publikacii-zhilishchnoe-zakonodatelstvo/*190/
4. Милосердов В. Аграрные реформы России и Китая: их различия [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vladimir.miloserdov.name/articles/page-56.html>
5. Полушкина Т.М. Современная система государственного регулирования аграрной сферы экономики в развитых странах Запада [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sisupr.mrsu.ru/2008-1/pdf/27-polushkina.pdf>
6. Чжоу Синьчэн. Экономическая реформа в Китае : достижения и задачи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vasilieva.narod.ru/>
7. Яворська Т.І. Тенденції державної підтримки сільського господарства Польщі /Т.І. Яворська // Економіка АПК. – 2011, – №4. – С. 166–172.
8. Hays J. Rural life in China [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://factsanddetails.com/china.php?itemid=152>
9. Liu Yansui, Chen Yangfen, Long Hualou. Regional diversity of peasant household response to new countryside construction based on field survey in eastern coastal China [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sourcedb.cas.cn/sourcedb_ignrr_cas/zw/lw/201107/P020110706393210390.

10. Xiuyun Gong, Ke Shang Gender. Issues in the Training Service Market: Peasant Household Labor Supply in China [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.na-businesspress.com/ijcm/GongWeb.pdf>

УДК 339.9:620.9:338.3(477)

JEL: F10, Q430, E23

ІМПОРТ ЕНЕРГОНОСІЇВ, ПРОМИСЛОВЕ ВИРОБНИЦТВО ТА ЕКСПОРТ В УКРАЇНІ

Рибчинська О.Р.,

аспірант Львівської комерційної академії

Постановка проблеми. Великий обсяг природного газу та інших енергоносіїв в Україні використовується нерационально. Надлишкове споживання енергоносіїв збільшує надмірну залежність від його імпорту, а різке зростання цін на ці ресурси веде до зростання ризиків для національної економічної безпеки та вагомих загроз у промисловому виробництві, все це створює передумови для підвищення інтересу до сталого енергетичного розвитку, зокрема: альтернативних джерел енергії, заощадження існуючих ресурсів, переведення вітчизняних підприємств на вищий рівень технологічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зважаючи на актуальність даної теми, запропоновано багато досліджень і публікацій як вітчизняних, так і зарубіжних учених, серед них: Економічні науково-дослідні публікації Мюнхенського університету (Research Papers in Economics, Munich University) [1]; Економічний огляд Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD Economic Outlook) [4]; Gever J., Kaufmann R.K., Skole D., Vörösmarty C., Cleveland C.J., Costanza R., Hall C.A. [5;6]; публікації Національного інституту стратегічних досліджень [2;8]; Русан В.М., Кіндзерський Ю. [9]; Бондаренко Г.В. [10]; Шевцов А.І., Земляний М.Г., Вербинський В.В., Дорошкевич А.З., Бараннік В.О. [11] та інші.

Виклад основного матеріалу. Двадцять перше століття можна розглядати як епоху енергетичних воєн. Розвинені країни, передусім європейські країни, обрали нову стратегію і форми союзів для забезпечення енергетичних маршрутів і підвищення ефективності вироблення енергії.

Енергетична стратегія таких розвинених країн, як Європа і Сполучені Штати Америки, сформована в два напрямки: крім пошуку нових джерел енергії, вони розвивають технології для ефективного використання існуючих [1, с. 2].

Останніми роками все частіше зіштовхуємось із бажанням країн використовувати свої внутрішні ресурси або переходити до альтернативних джерел енергії, причинами цього є як і екологічні аспекти, так і небажання бути залежним від цінових коливань імпортованих ресурсів чи тиску країн-імпортерів.

Високий рівень майже монопольної залежності України від імпорту природного газу загрожує економічній безпеці держави. За відсутності структурних змін національна економіка залишається надмірно енергозатратною, орієнтованою на майже необмежене споживання недорогого природного газу [2].

Загальноновизнана теорія економічного зростання надає мало значення ролі енергоносіїв у процесі економічного зростання. Проте їх вплив на промислове виробництво є очевидним, а як наслідок – на економіку в цілому [3].

Після нафтової кризи 70-х і 80-х років енергетичні ресурси і їх ціни значно більше привернули увагу дослідників. Згідно з макроекономічною теорією, у короткостроковій перспективі зростання цін на енергоносії призводить до збільшення внутрішнього рівня цін і зниження обсягів виробництва через високі витрати. Ця ситуація зменшує сукупний попит і